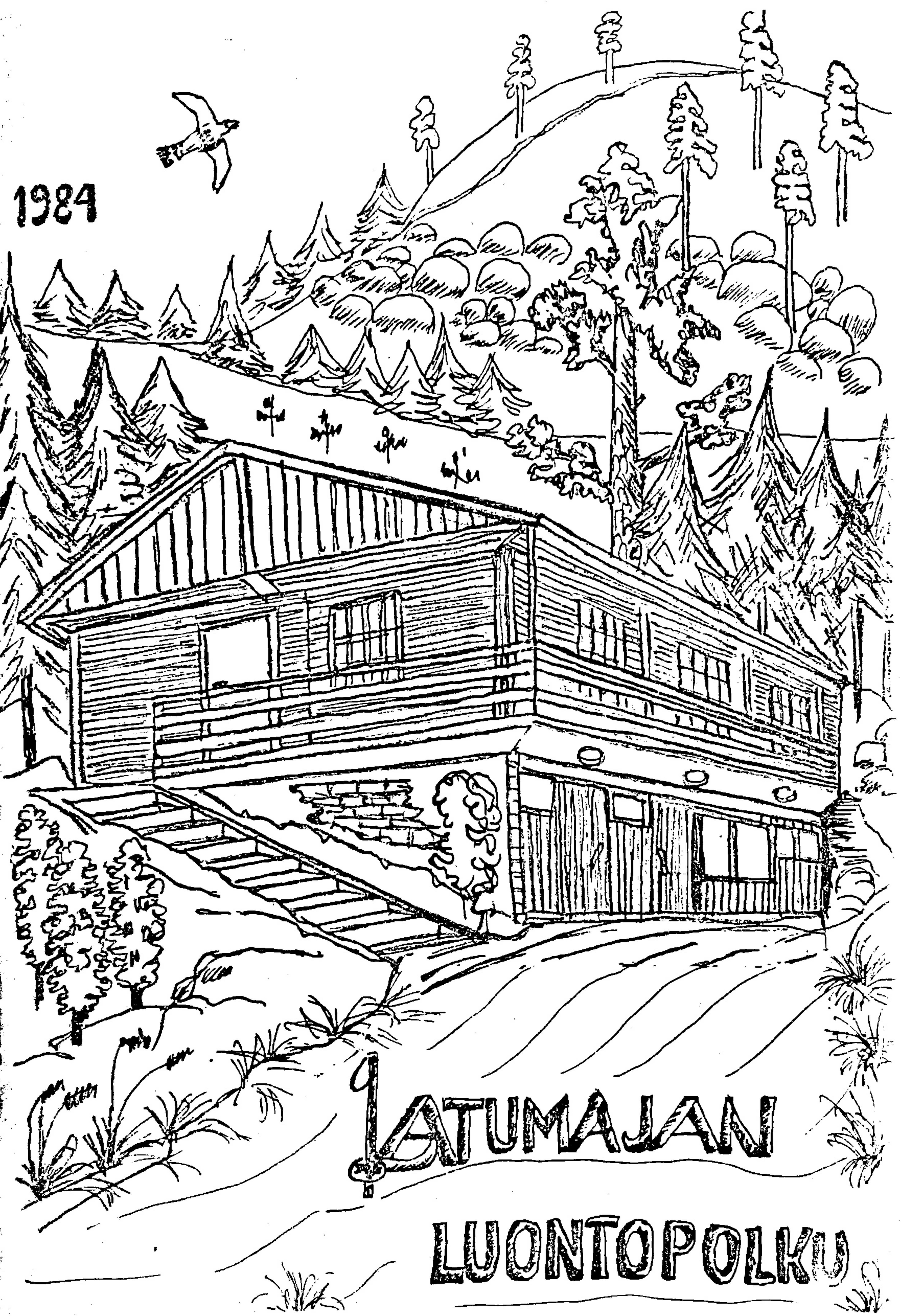
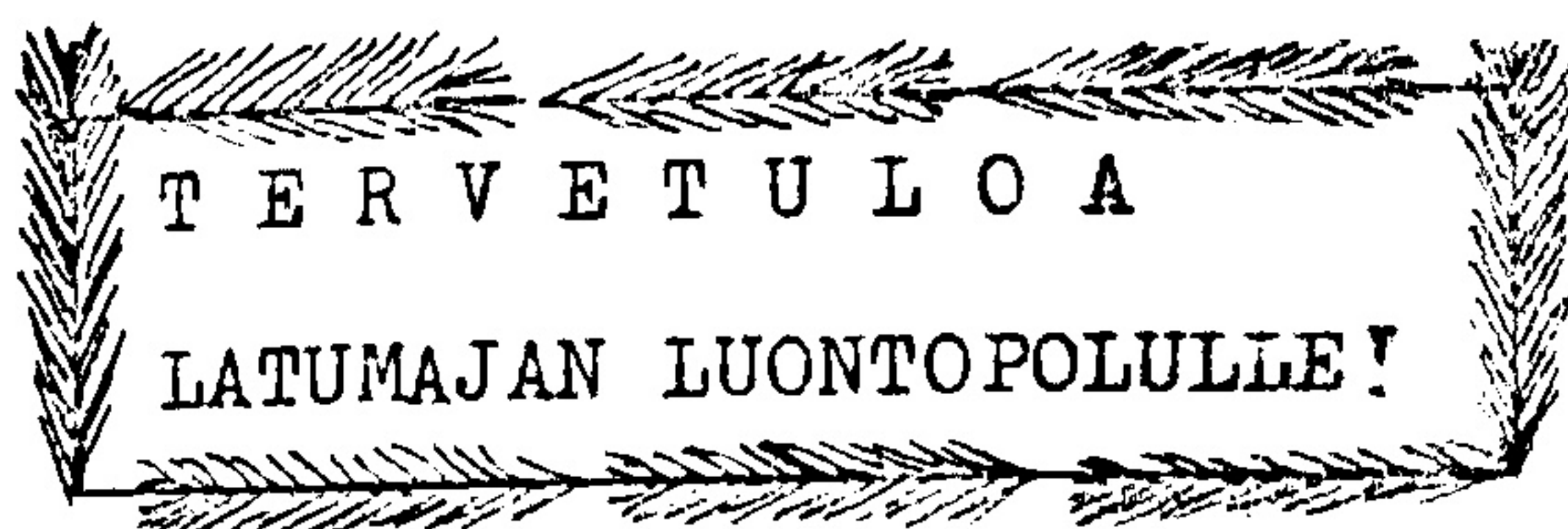

1984

JATUMAJAN

LUONTOPOLKU

Tämä polku on valmistettu keväällä 1984 lisäämään viitoitettujen ja opastettujen taipaleiden joukkoa Janakkalassa. Polulle lähdetään majalta etelään harjun tyvellä kulkien. Polku on merkitty n. metrin korkuisin pylväin, joihin on kiinnitetty Suomen luontopolkujen käpymerkki ja rastin numero. Matkan pituus on n. 5 km. Paluumatkalla reitti kulkee harjun laella, joten on vaurauduttava pariin nousuun.

Latumajan luontopolku tuo kulkijansa nähtäväksi kuntamme eteläisen osan. Hyvällä ilmalla näkyvät ulottuvat Tervakoskelta Tarinmaalle ja jopa Turenkiin lännen puolella, idässä Tanttalan aikeiden yli Mallinkaisten mälle ja etelässä Hausjärven Kokroonan ja Turkhaudan kyliin.

Tätä reittiä on toki kuljettu ennenkin, ja asiat, joista oppaassa kerrotaan, ovat monelle jo vanhastaan tuttuja, mutta tässä näitä molempia yritetään sitoa yhteen.

Polkuun liittyvä kartta on keskiaukeamassa mitataavassa 1:10 000. Suurempi kartta on majan seinällä.

Polun suunnittelivat Janakkalan Ladun Riitta Sallin, Lauri Sormunen, Aaro Aaltonen ja Helvi Aaltonen ja Janakkalan Luonto ja Ympäristön Terttu Haapanen, joka myös vastaa oppaan tekstistä. Ladun ryhmä on huolehtinut polun viitoittamisesta.

Latumajasta:

Kansikuvamme rakennus Latumaja on alunperin Leppälammen metsätyökämppä, jonka Janakkalan Latu osti Rosenlewilta ja siirsi sen 1975 mitavana voimannäytteenään tänne Tanttalaan. Kämppä kunnostettiin täysin ja sen alle rakennettiin sauna- ja muita tiloja. Yläkerta, varsinainen kämppä, sisältää keittiön ja oleskelutiloja. Vesi tulee Somerolähteestä.

Rasti 1

METSÄN LINNUT

Tuulihaukkauros
viljelymaiden
yläpuolella

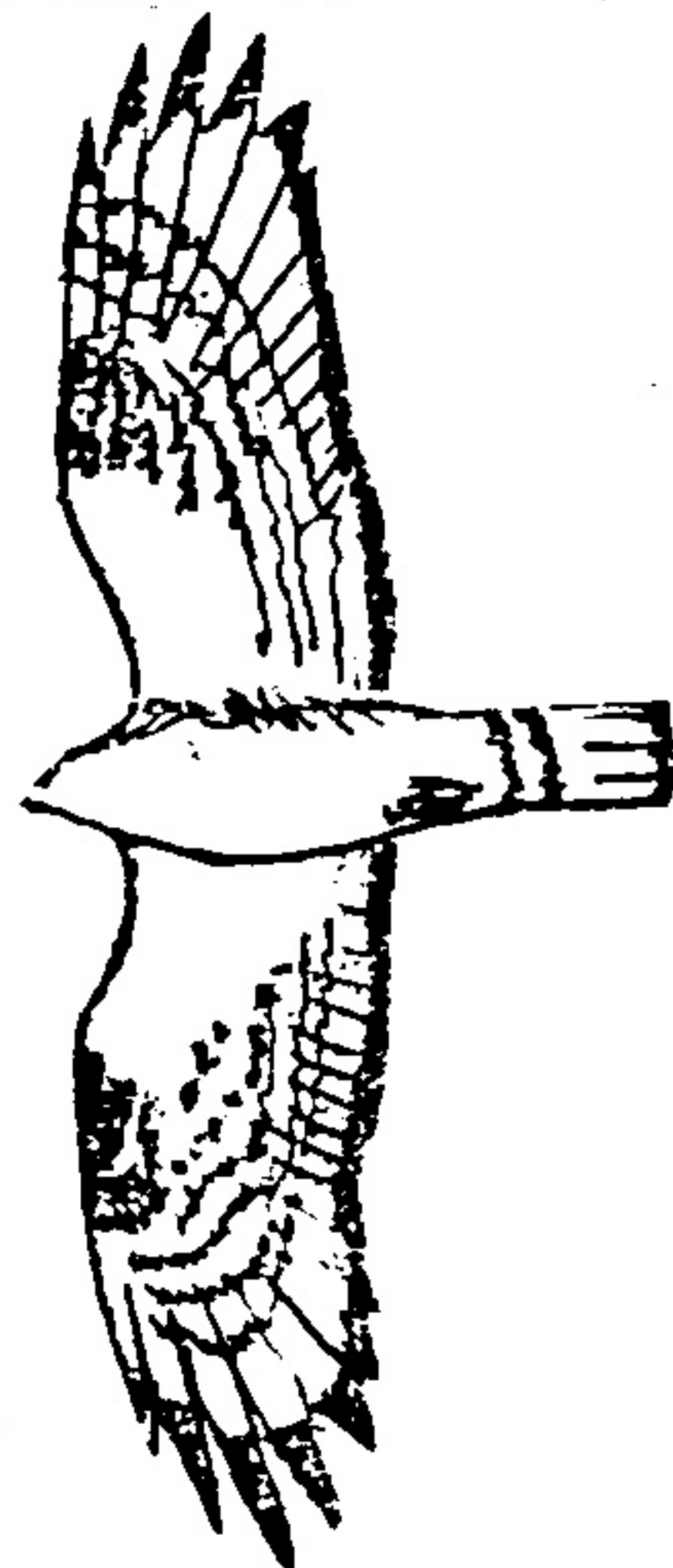

Reippaan nousutaipaleen jälkeen voikin hieman hengähtää ja kuulostella metsän ääniä.

Rinteen puolella on kuivan metsän asujamisto: hömötiaisia, keltasirkkuja ja laulurastaita, kevättalvella kuuluu myös käpylinnun kirskunta.

Länteen päin olevassa kuusikossa on punatulkkuja, kuusi- ja töyntötiaisia, hippiäisiä ja närhiä. Kesällä tulevat asukkaiksi peippo, punarinta ja uunilintu sekä hernekerttu. Sepelkyyhkyn kurinaa voi myös kuulua.

Mehiläishaukka
siiven kulmassa
aina tumma alu

Peltoaukealta kantautuu kiurun ja kuovin ääni.

Korkealla voi nähdä haukkoja. Tavallisia ovat hiiri- ja kanahaukka, harvinaisempi on mehiläishaukka. Pikkuhaukoista tavallisin on tuulihaukka.

Peltoaukeiden keskellä olevat metsäsaarekkeet, kuten tämäkin harjualue, ovat luonnon eläimille tärkeitä pesimäpaikkoja. Vältä kulkemista muualla kuin poluilla, siten et häiritse muiden kotirauhaa.

Harjujen paisterinteillä voi joskus tavata sisiliskoja tai kyitä, vaikkei tämä mikään käärmemäki olekaan. Kyyt talvehtivat lämpimissä louhikoissa. Ne siirtyvät soille ja pelloille syömään kesäksi.

Kanahaukka
on iso, vaa-
leampi kuin
mehiläishaukka

Hiekka ja sitä karkeammat maalajit ovat hyvin vet-
tä läpäiseviä ja sateet painuvat pian maan sisään,
pohjavedeksi, ja kasvien ulottumattomiin. Rintees-
sä istujalla jää takamus kuivaksi.

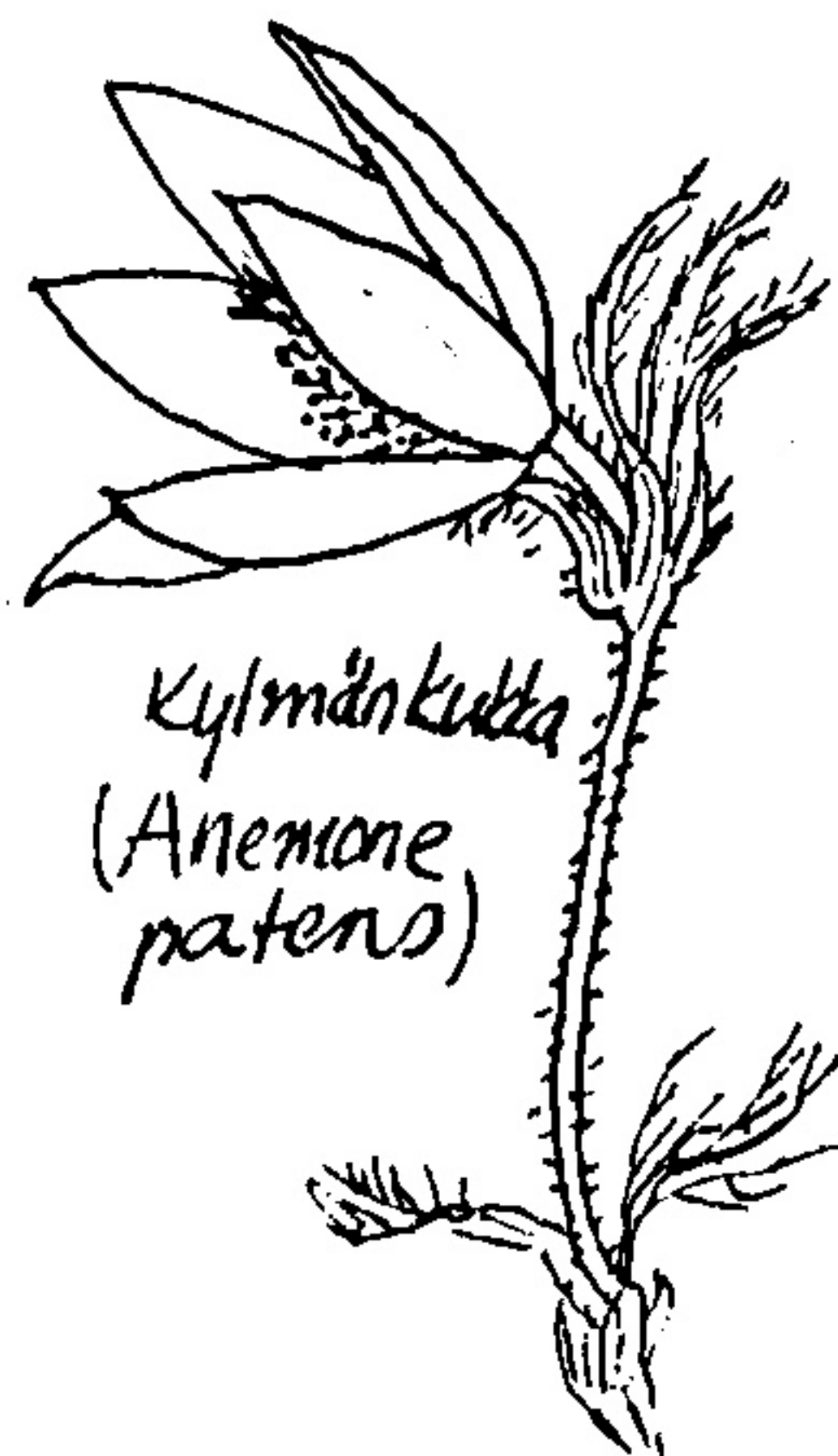
Tämä paikka on n. 100 m mpy eli kuuluu Ancyclus-vai-
heessa, 7000-5800 eKr, syntyneisiin rantoihin. Ran-
tahiekassa kasvavat kuivat kasvit, kuten kanerva,
sianpuolukka ja jäkälät. Jo Ancyclus-aikana tässä
kasvoi mäntyjä ja koivuja. Jonkinmoiset maayhteydet
itään olivat syntyneet, ja lämmintä ja kuivaa vaa-
tivia kasveja siirtyi harjujen asukkaiksi.

Kangasvuokko oli aikoinaan tällaisten rinteiden ta-
vallinen kasvi, samoin violettikukkainen kylmän-
kukka. Hiljattain on kangasvuokon todettu kasvavan
n. kilometriä pohjoisempaan, Hevonojanmäen etelä-
rinteellä. Kylmänkukalla on yksi kasvupaikka Helve-
tinvuorella, hieman yli 2 km:n päässä pohjoiseen.
Aikoinaan näitä kasveja vietiin puutarhoihin koris-
tekasveiksi ja toreille myyntiin. Esiintymät vähe-
nivät. Kangasvuokko rauhoitettiin myynniltä 1926
ja kylmänkukka 1952.

Nyky aika uhkaa molempia kasveja myös kahdella muul-
la tavalla: soranotto kohdistuu harjuihin ja kas-
vualusta häviää. Metsänhoidolla voidaan tuottaa näi-
den kasvien kannalta liian tiheitä metsiä ja esiin-
tymät häviävät sen vuoksi.

Kylmänkukka on etelä-Hämeen maakuntakukka.

Kun lähdet eteenpäin, voit va-
lita joko 3- tai 4-rastin kaut-
ta kulkevan polun. Jos haluat
kierrellä kivikauden maisemas-
sa, mene rinnettä alas alemmal-
le tielle, joka kulkee aivan ala-
osassa. 4-rastin polku jatkaa
rinteessä, rasti on polulta hie-
man oikealla, näköalapaikalla.
(Jos haluat molemmille rasteille,
kierrä Someronlampien eteläpuo-
ta ja hirvipolkuja rinnettä suo-
raan ylös)

Rasti 3

KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN TIENOO POTTISUON LAIDASSA

Janakkalan vanhimmat esinelöydöt kuuluvat varhaiskampakeraamiseen kivikauteen. Viimeaikaisten käsitysten mukaan tämä aika oli 4200 - 3300 eKr.

Näiltä rastin tienoilta on hiekasta löydetty kaikkiaan 40 ruukunkappaletta, joiden arvellaan olleen peräisin 2 astiasta. Myös löydettiin kiviase.

Saman aikakauden löytöjä Janakkalasta on tehty myös Haapaniemen järven rannalta Irjalasta, joka on suurin löytö, sekä museotien varrelta Laurinmäeltä. Tämä löytö tehtiin 1923. Suo on saanut nimensä löydön mukaan.

Matti Huurteen mukaan varhaisimmat asujat ovat olleet kalastajakansaa. Varhaisvaiheina Puujoen tilalla ollut leveä lahti on ulottunut varmaan lähelle, n.

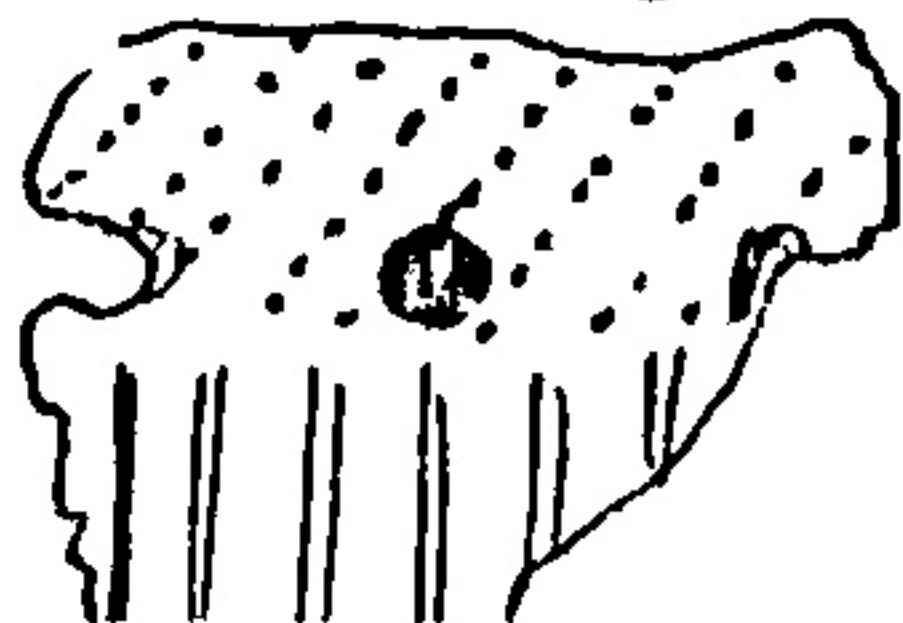
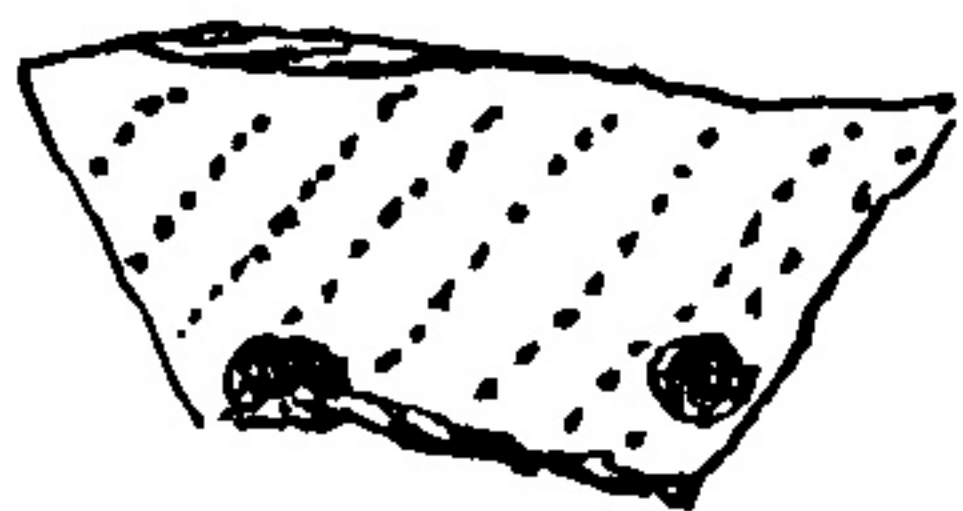
10 m nykyvedenpintaa ylemmäksi. Matalavetiset lahdet ovat olleet hyviä kalastuspaikkoja, kuten ehkä siihen aikaan nämä Someronlammetkin, jotka jossain vaiheessa ovat olleet yhteydessä laajempaan veteen.

Juomavetensä asukkaat ovat saaneet lähteistä, joita on heti pohjoispuolella.

Kalastuksessa käytettiin verkkoja (niinisiä). Kalan ohella syötiin vesipähkinää, Suomen ensimmäistä arveltua viljelykasvia. Sen hedelmiä löytyy Janakkalasta savipelloista, jotka ovat 80-90 m korkeudella, mm. Korvenkylästä Korpisen pellosta, joka sijaitsee Heinäjoen laaksossa.

Myös pähkinäpensaat kasvoivat harjujen rinteissä. Niiden hedelmiä syötiin koko asutussa Hämeessä. Siitepölyjä löytyy runsaasti soista, ja monin paikoin kasvia vielä tavataan Janakkalassakin, vaikka suurimmat esiintymät ovatkin Hattelmalassa. Onko pähkinäpensas myös ihmisen mukanaan tuoma kasvi?

Kivikauden asukas eleli kodassa tai osittain maahan kaivetussa asunnossa, katetussa kuopassa. Kateaineita olivat nahat, oksat ja tuohi. Talviasunnoissa oli sisällä kivilatomus, liesi. Tältä paikalta ei ole löydetty liettä, mutta Irjalasta sensijaan 14 kpl.

MUINAISKALASTAJIEN MAISEMIA

Olemme poikenneet harjoitella tänne uiköalapaikalle.

Edessä aukeaa Puujoen taivanko. Varsinkin alkukeväällä joki näkyy hyvin, kun vesi tulvii.

Puujoki on ollut entinen tärkeä liikenneväylä, sillä ensimmäisen Salpausselän kulkijat, idän kauppiat, sotilaat ja hallintomiehet, saattoivat tässä vaihtaa raskaan maamatkan kevyempään vesi- tai jäämatkaan Hämeen keskuksia tavoitellessaan.

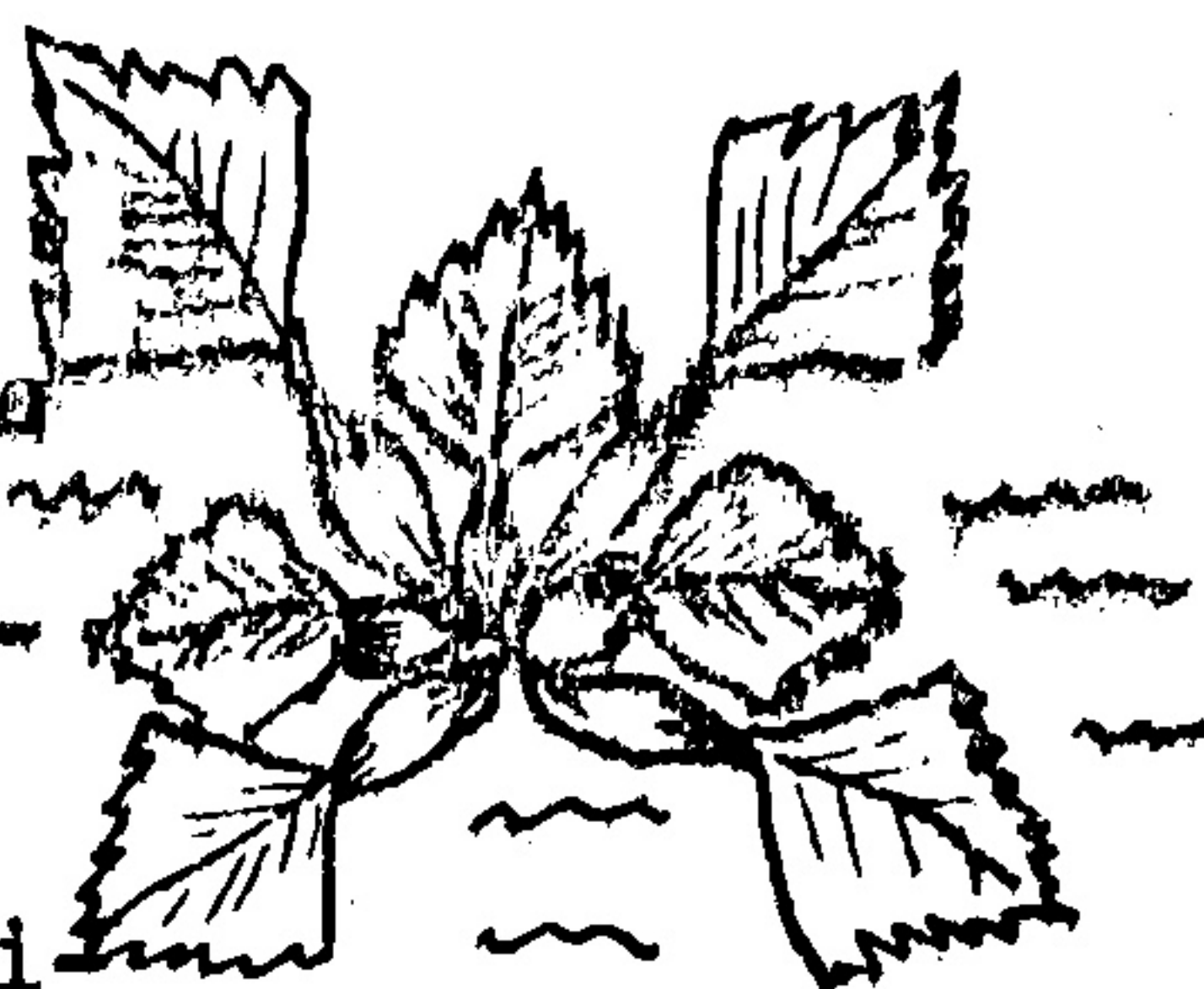
Hakoisten linnan ja sittemmin Hämeen linnan rakentamisen syy oli nimenomaan etelästä tulevat hyökkäykset.

Etualalla näkyvät Ranginojan tilukset ja talo, ehkä Janakkalan vanhimmat asuinpaikat. Haukankallio ja muut Leppäkosken kalliokumpareet näkyvät kolmihuippuisena jonona taustalla oikealla.

Suurin osa tässä harjussa olevista kivenlohkareista on peräisin Haukankallion luota. Mannerjää siirsi isojakin kiviä, mutta yleensä vain joitakin satoja metrejä tai kilometrejä. Kivien lähtökohta löytyy luoteisesta suunnasta, sillä jäät tulivat sieltä.

Tällä perusteella meillä Suomessa harjoitetaan malmikivien emäkallioiden jäljittämistä.

Muinaisten kalastajien istuessa iltanuotioillaan maisema oli ratkaisevasti erilainen nykyiseen verraten: kuusi puuttui kokonaan. Se levisi maahamme vasta n. 2000 eKr. Tällä paikalla kasvoi mäntyjä, koivuja ja leppiä, myös pähkinäpensaita.

Vesipähkinän kelluva lehtiruusuke

Vesipähkinöitä

Kasvit leviävät idästä		Vesipähkinäfossiileja saviin ja soihin. Rehevä lehtokasvillisuus		Kuusi leviää, kasvusto karuuntuu. Viljely leviää	
Yoldiameri		Ancylusjärvi		Litorinameri	
Pretoreenalin aika: lämpöerää, kuivaa		Boreaalinen aika: lämmin ja kuivaa		Atlanttinen aika: lämpimän jääkauden jälkeinen aika, kostea	
8000 eKr		6000 eKr		2000 eKr	
				Subboreaalinen aika: viilenevää ja kostea	
				Subatlanttinen aika: kostea, viileää	
				0	

Tämän lammen vesi erottui suuresta tasankojärvestä omaksi vedekseen Tanskan salmien syntymisen aikoihin, kun veden pinta laski ja Litorina-merivaihe alkoi, n. 5800 eKr jälkeen. Rastin 3 tienoilla olevat lammet erottuivat aikaisemmin, ne ovat harjanteen takana, tällä lammella ei ole niin korkeaa kynnystä. Kysymys on kuitenkin ehkä muutamasta sadasta vuodesta.

Suurimmassa lammessa on ahvenia. Näiden kalojen perintöaines on pysynyt samana kuin miksi se silloin jäi. Ahvenissa voi siis olla joitakin endeemisiä eli ainutlaatuisia piirteitä. Asiaa ei ole tutkittu.

N. vuodesta 3000 eKr alkoivat suot kasvaa turvetta, asiaa edisti kostea ja lämmin ilmasto ja toisaalta vesien jatkuva aleneminen. Soistuminen on tehokasta nytkin, vaikka ilmasto on viileämpi. Viimeisten tuhannen vuoden aikana turvekerros on lisääntynyt metrin.

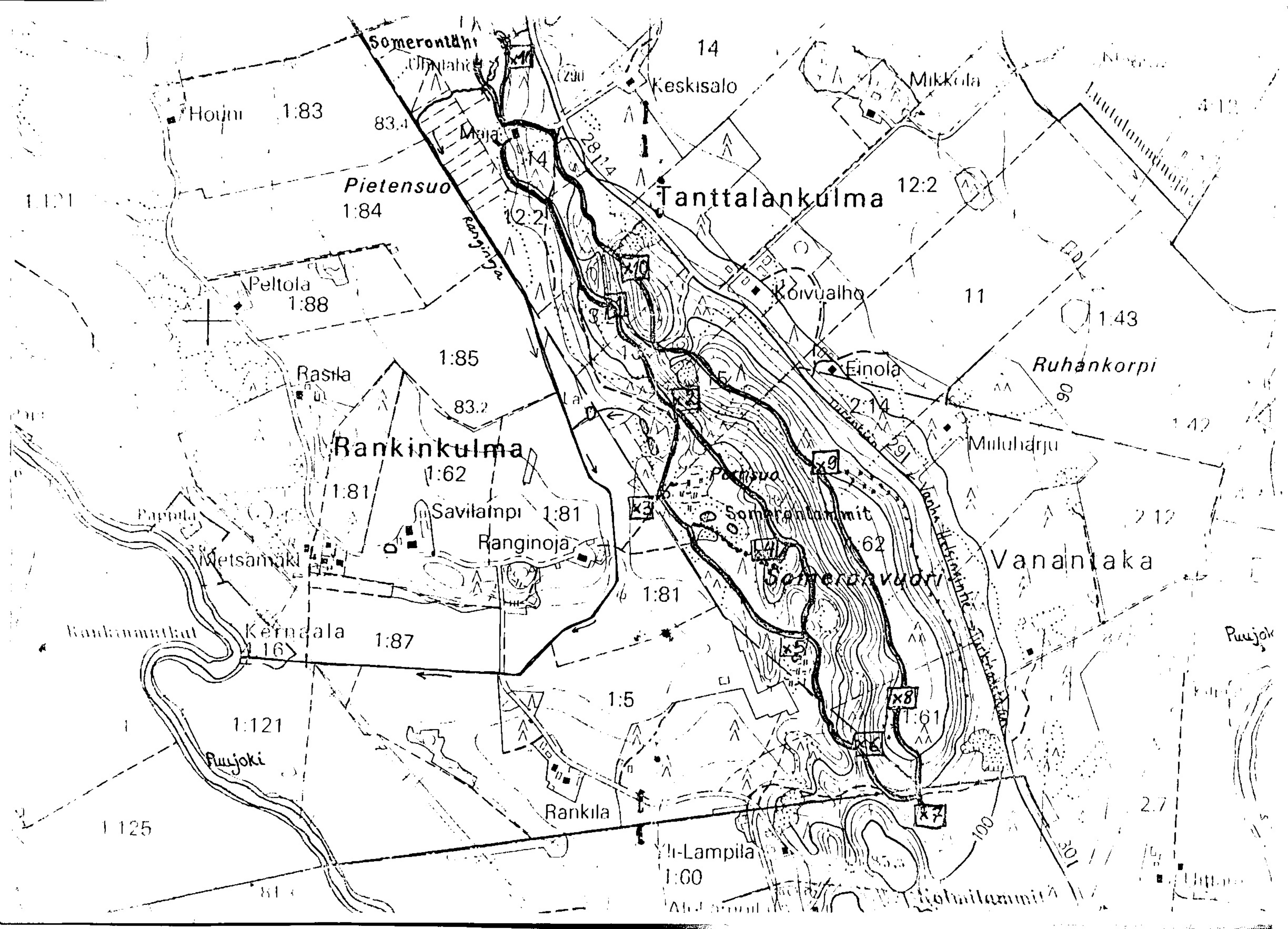
Paksuimmat turpeet Janakkalassa ovat n. 6 m. Tämän lammen syvyyttä tai sen turpeen paksuutta ei ole tutkittu. Lammen pohjassa on lähteitä, muuten vesi ei selity näin pienessä painanteessa.

Näissä lammissa soistumiskehitys on edennyt rantojen umpeenkasvun kautta. Sekä Pottisuossa että tässä reunassa on kehittynyt rahkasammalista, tupasvil- lasta ja suovarvuista (isokarpalo, suokukka, variksenmarja) mättäinen kasvillisuus, joka jo kantaa kulkijaa. Turpeen kohotessa on suokasvillisuus ryöminyt myös kivennäismaalle: siellä vallitsevat suo- pursut ja juolukat.

Harjun yläpinta on 145,6 m mpy ja tämä lampi n. 85m Kun matkamme tästä jatkuu eteenpäin, nousemme tuon korkeuseron, pysähtyen kuitenkin rasteilla 6 ja 7.

Kun kuljemme täällä alhaalla, tulemme pian raita- kasvustojen kohdalle. Siinä kuoriutuu alkukesällä suruvaippoja ja neitoperhosia.

*Vesipähkinää kasvaa mm. Kaspiannmeressä.
Intiassa viljellään vesipähkinää*

KUOKKAMIEHEN POLULLA

Rinteilläkin kasvavat puut joskus korjataan ja tilalle istutetaan tai kylvetään uusi puusto. Näin jyrkässä maastossa kuormatun hevosen kanssa liikkuminen on ollut hankalaa. Tien teko on ollut välttämätöntä. Ennen traktorin kauhojen aikaa tie tehtiin kuokalla harjun kylkeen. Tätä tietä on tehty 1950-luvulla.

Maan kivisyys on vähäistä, tekijä on päässyt kohtuullisella hikipisaroiden määrällä. Mutta paikoin, kuten kohta edessä, työ on ollut tosi hankalaa.

Korjatut puut jättävät kolhumerkkejä kasvavien puiden runkoihin, kuten voi nähdä.

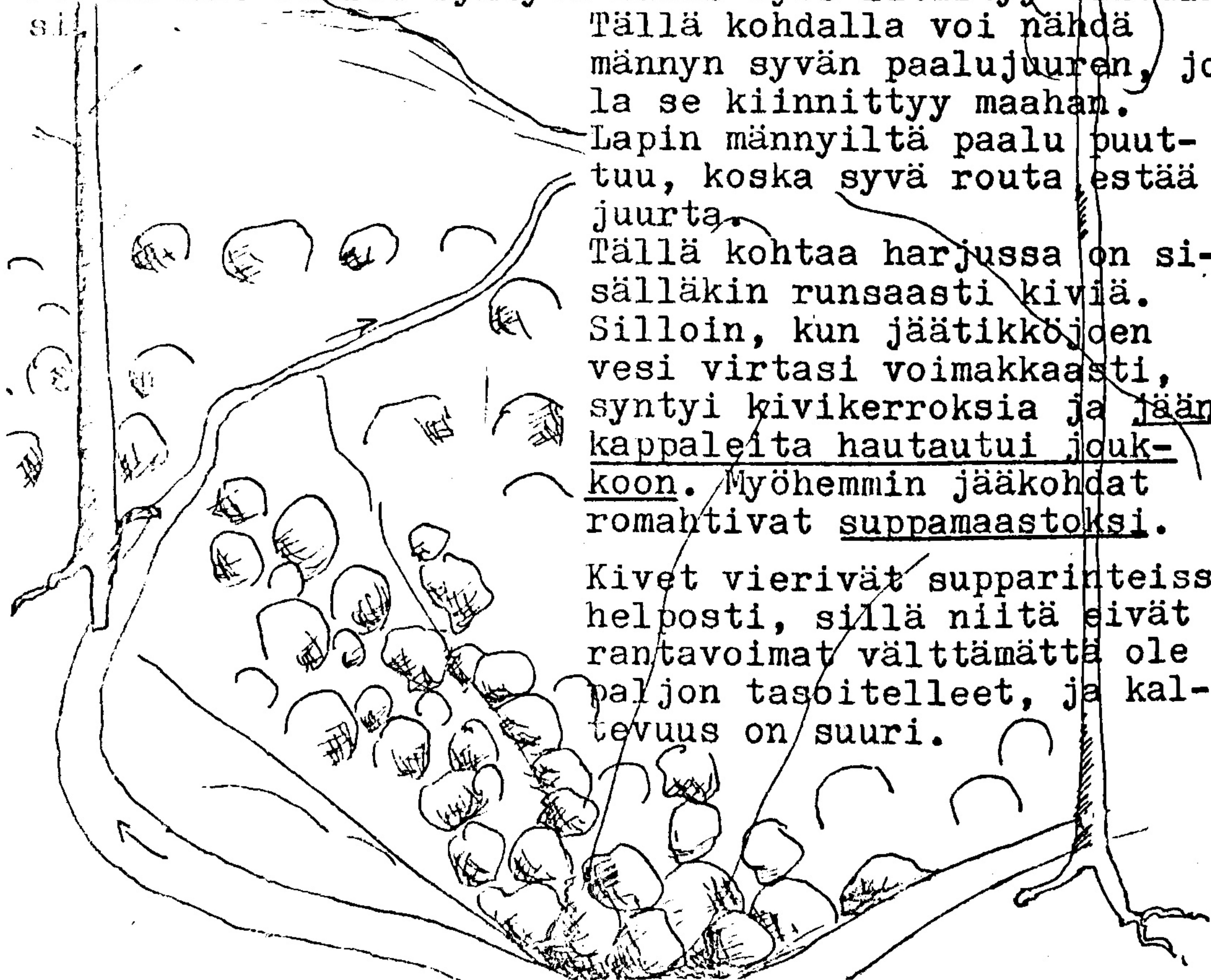
Useimmat tiet harjuilla ovat polkuja. Niiden ikää on vaikea arvailla, joka tapauksessa ne useimmat ovat palvelleet satoja vuosia ja siten kuluneet muuta maastoa alemmiksi. Niille syntyvä humus myös litistyy tiiviiksi.

Tällä kohdalla voi nähdä männyn syvän paalujuuren, jolla se kiinnittyy maahan.

Lapin männyltä paalu puutuu, koska syvä routa estää juurta.

Tällä kohtaa harjussa on sisälläkin runsaasti kiviä. Silloin, kun jäätikköjen vesi virtasi voimakkaasti, syntyi kivikerroksia ja jään kappaleita hautautui joukkoon. Myöhemmin jääkohdat romahtivat suppamaastoksi.

Kivet vierivät supparinteissä helposti, sillä niitä eivät rantavoimat välttämättä ole paljon tasoitelleet, ja kaltevuus on suuri.

Rasti 7

SOMERONVUOREN ETELÄLAIDALLA, KUNNAN RAJALLA

Rastilta 6 jatketaan nousua, kunnes polku osuu isommalle tielle. Tätä kuljetaan vasemmalle nousten. Tullaan Anoylus-tasanteelle, jonka edessä näkyvät Hausjärven puolella olevat Kolmilammit.

Kolmilammin suppamaaston takana on matalahko Kolmilamminmäki.

Lammet, jotka saavat vetensä pohjassa olevista lähteistä, ovat korkeudeltaan 85 m mpy, eli sen verran kuin Someronlammetkin. Tällä korkeudella on Jannakkalassa monia lähdelampia tai supanpohjia, jotkut ulottuvat 80 m:iin.

Puujoki tekee jyrkän mutkan harjun kohdalla, siinä on kaksi koskeakin, Sulavankoski ja Pajukoski. Joen eteläpuolella on laaja suppa, Turkaanjärvi, joka nykytilassaan on umpeenkasvanut. Sen takana ja sivulla on jälleen harjumaastoa, jota jatkuu Hausjärven kirkolle ja edelleen ensimmäiseen Salpausselkään asti.

Ikivanha Helsingintie kulkee harjun itäpuolitse. Puujoen ylitys tapahtuu Uittamon tilan kohdalta. Siltojen rakentamisia tiedetään Hausjärvellä tapahtuneen jo 1400-luvulla. 1600-luvulla on annettu määräys tien pitämisestä vaunuilla ajettavana.

Rastilta 7 jatketaan eteenpäin kääntymällä kohta kapeaa polkua rinnettä ylös. Itse asiassa lähtee kaksi polkua, jotka molemmat osuvat laelle, rastille 8. Mennessä kiipeämme aluksi jyrkästi, sitten on loivempi Yoldia-taite, ja sen jälkeen taas jyrkkä nousu ylätasanteelle. Rinteet pysyvät jyrkkinä lähinnä tiiviin kasvipeitteen takia. Niiden juuret sitovat maan. Kun kasvipeite poistetaan, kuten tapahtuu soranoton yhteydessä, maat liikkuvat paljon helpommin. Toinen syy on sateen hiljaisuus, meillä ei voida puhua rankkasateista.

Rasti 8

SOMERONVUOREN LAELLA 145,6 m

Keltasirkkujen sirkuttaessa on hyvä seisahtaa lepäämään nousun jäljiltä ja katsella maisemia. Olemme harjun länsireunassa.

Puujoki kaarteilee tasangolla, jonka takareunalla on rautatie.

Vasemmalla on ensin Kirkkomäen n. 130 m:n harju ja sen takana Hallakorvessa Kiimankallio, 145 m. Näistä oikealle näkyy Tervakosken piippu ja taajamaa. Matkaa sinne on 9 km. Lähes länteen katsellessa näkyy Kelhän Linnamäen harju, 145 m, jonka etelärinne paistaa vaaleana matalan taimikon takia. Sen jatkona näkyy Rahitunharju Leppäkoskella.

Kernaalanjärvi siinteleه aivan vähän tässä samassa suunnassa, matkaa n. 8 km. Kirkonkylästä näkyy parhaiten vähäpuinen Kierteenmäki ja Säkärämäki sen takana. Kirkko jää piiloon.

Leppäkosken Haukankallion kolmiselkäinen kumpare näkyy hyvin, siitä hieman länteen ovat Leppäkosken tehtaiden kaikki kolme piippua näkyvillä. Niiden takana, pienenä 13 km:n päässä näkyy myös Turengin sokeritehtaan piippu.

Oikeassa laidassa on Hevonojanmäen-Helvetinvuoren harju, sen takana Kiipulan Matinvuori, jonka kyljestä näkyy sorakuoppa. Ihmeteltävän vähän kuoppia näkyykin, vaikka niitä tässä Janakkalan keskisessä harjujonossa on n. 30.

Tämä laki harjusta tuli veden alta näkyviin 8213 eKr, jolloin mannerjään edessä lainehtiva vesipinta aleni 158 m:stä 132 m:iin. Silloin vesiyhteys Atlanttiiin aukesi etelä-Ruotsin kohdalta. Syntyi Yoldiameri.

Tasainen laki, jota pitkin alamme astella edelleen, on 30-100 m leveä. Aluksi kuljemme taimikossa (20v). Suuret kivenlohkareet ovat jossain asettuneet kuin pöydäksi ja tuoleiksi. Epäilemättä ne ovat sellaisina joskus palvelleetkin.

Tätä läntistä polkua kulkiessa meiltä jää näkemättä itärinteen mahtavat louhikot ja rantamerkit.

TANTTALAN NÄKYMÄ YOLDIAN RANNALLA

Edessä avautuu Tanttalan peltolakeus, jossa muutamia metsäisiä saaria. Alue on lähes 10 m ylemmänä kuin Rankinkulman tasanko. Luutalamminoja on kuluttanut kapean laaksosen itselleen.

Viljely on täällä vielä laajenemassa. Joissakin kohdin voi nähdä raivauksen jäljiltä olevia kantokekoja. Lähes kaikki Janakkalan pellot ovat nykyisin 100 m:n alapuolella tai sen tienoilla, viime vuosisadalla oli korkeammallakin kaskipeltoja, mutta suurin osa niistä on nykyisin kuusikkoja.

Edessä oleva tasanko on ollut 3-6 km leveä lahti. Sen toinen reuna ulottuu Jokimaalle. Pohjoista kohti lahti kapenee Mallinkaista ja Korvenkylää kohti. Sitä halkoo Heinäjoki. Toinen haara kääntyy Kerkkolan kautta Turenkiin.

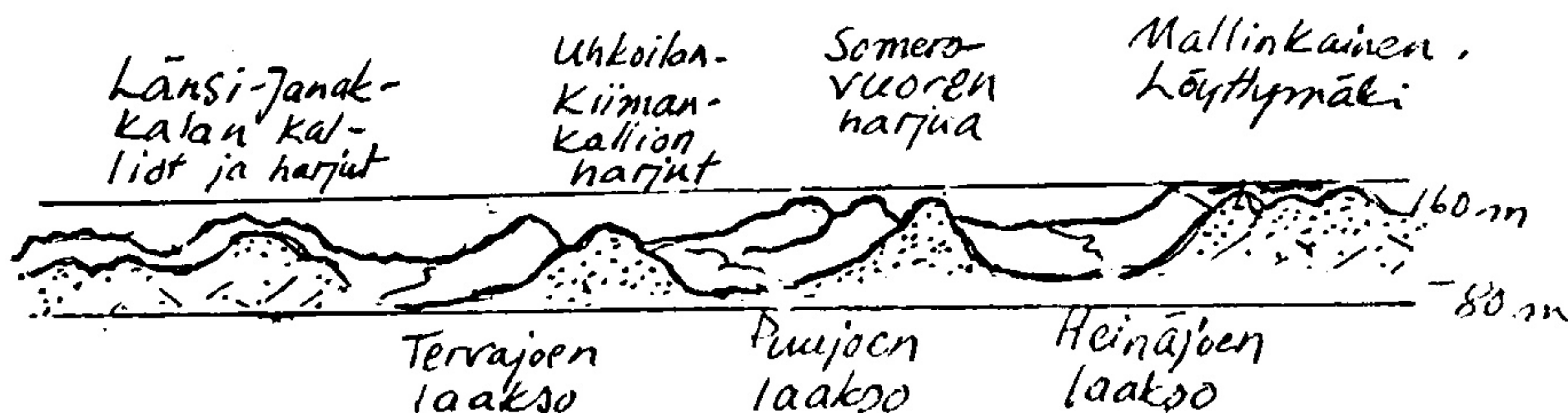
Oikealla näkyy Puujoen mutkaileva uoma heikkona, sähkölinja kulkee sen tienoilla. Joen takana olevat talot kuuluvat Hausjärven Kokroonan kylään.

Taustalla, idässä, näkyy Mallinkaisten harjuja ja kalliomäkiä. (Tuo alue on korkeata muuhun Janakkalaan nähden. Monet pikkulammet ovat tällä Yoldian aikaisen vesipinnan tasolla (131-139 m), joten niistä saattaisi löytyä muinaisen merivaiheen aikaista eläimistöä.)

Kanerviston torpan mailta Mallinkaisilta (135 m), on löydetty kivikautinen dioriittinen taltta. Torppa sijaitsee tämän muinaislaakson itälaidassa.

Vasemmalla on Tanttalan sorakuoppa ja äärimmäisenä Helvetinvuoren paljaaksihakattua lakea.

Profiili Janakkalan eteläosasta:

Rasti 10

HARJUN RAKENTUMINEN ja SALAT

Rastilta 9 matka tänne on yli 600 m. Siitä puolen välin mais-
sa jouduimme laskeutumaan 120
metrin tasoon kulkiessamme suu-
ren supan poikki. Viimeinen se-
läne, jonka pohjoispäässä nyt
olemme, on hieman alle 140 m.

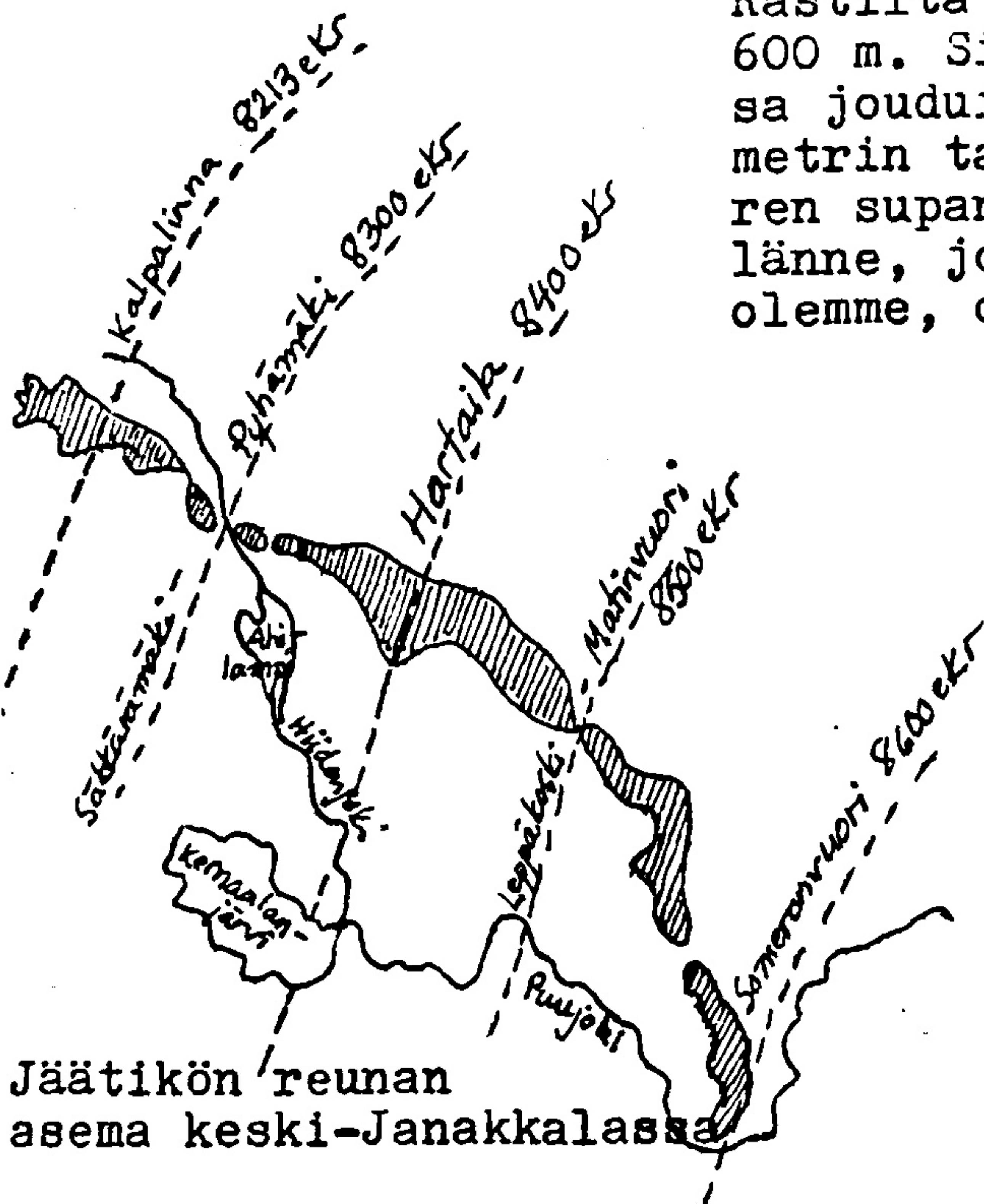
Varsinkin tästä päästä
hiekkaa on siirtynyt
jään sulamisen aikoihin
alemmaksi, kuten kohta
kulkiessa voi todeta.

Harjujen tiedetään syn-
tyneen jääkauden päät-
tymisen aikoihin, jääs-
tä tulevien sulavesien
uomien kohdalle.
Keväällä ja kesällä tu-
li karkeaa ainesta,
syksyllä hienompaa.

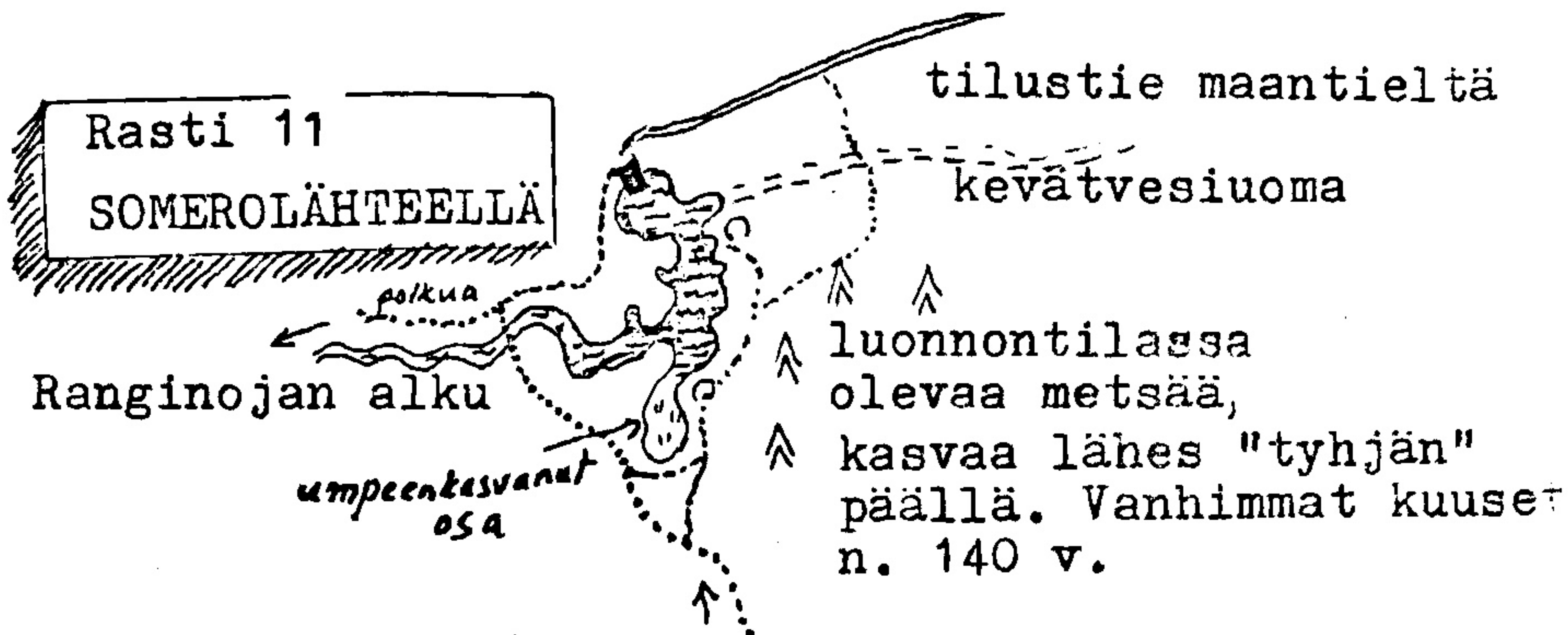
Tämän luontopolun har-
juaines on melko kar-
kearakeista. Siitä on
päätelty, että jää su-
li tässä nopeasti. Sen

reuna peräytyi 100 vuodessa n. 10 km. Lämmintä kesti
vain kolmisensataa vuotta, sillä Turengin tienoille
peräydyttyään jää suli vain 4-5 km sadassa vuodessa.
Itse asiassa jää puski eteensä toisen Salpausselän.
Koko itä- ja läntisin Janakkala ovat täynnä jään reu-
nan eteen kasautuneita puskumoreeneita. Turengista
selvittyään (ja ilmaston taas lämmettyä) jään sula-
misvauhti nopeatui lopullisesti, ja jäät hävisivät
pian koko Suomesta.

Tämän harjun kohdalla olleesta joesta voidaan todeta,
että joki oli olemassa samoilla kohdin jo silloin,
kun jäät olivat 1. Salpausselällä. Joet syntyivät sel-
laisiin kohtiin, jotka olivat melko soraista jäätä.

Jäätikön reunan
asema keski-Janakkalassa

Majan keltaiselta laatikolta lähtevän polun päässä on Somerolähde. Sen eteläpäässä on vanha maidonjäähdytyspaikka, pohjoispäässä laituri. Maantieltä johtaa tilustie laiturille.

Lähteen ympäristö on luonnontilaista metsää ja varsin märkää myös lähteen yläpuolelta.

Lähteen pinta on alentunut muutamia vuosia sitten lähes puoli metriä Riihimäen alettua vedenoton muutama kilometri etelään sijaitsevasta pohjavesiesiintymästä.

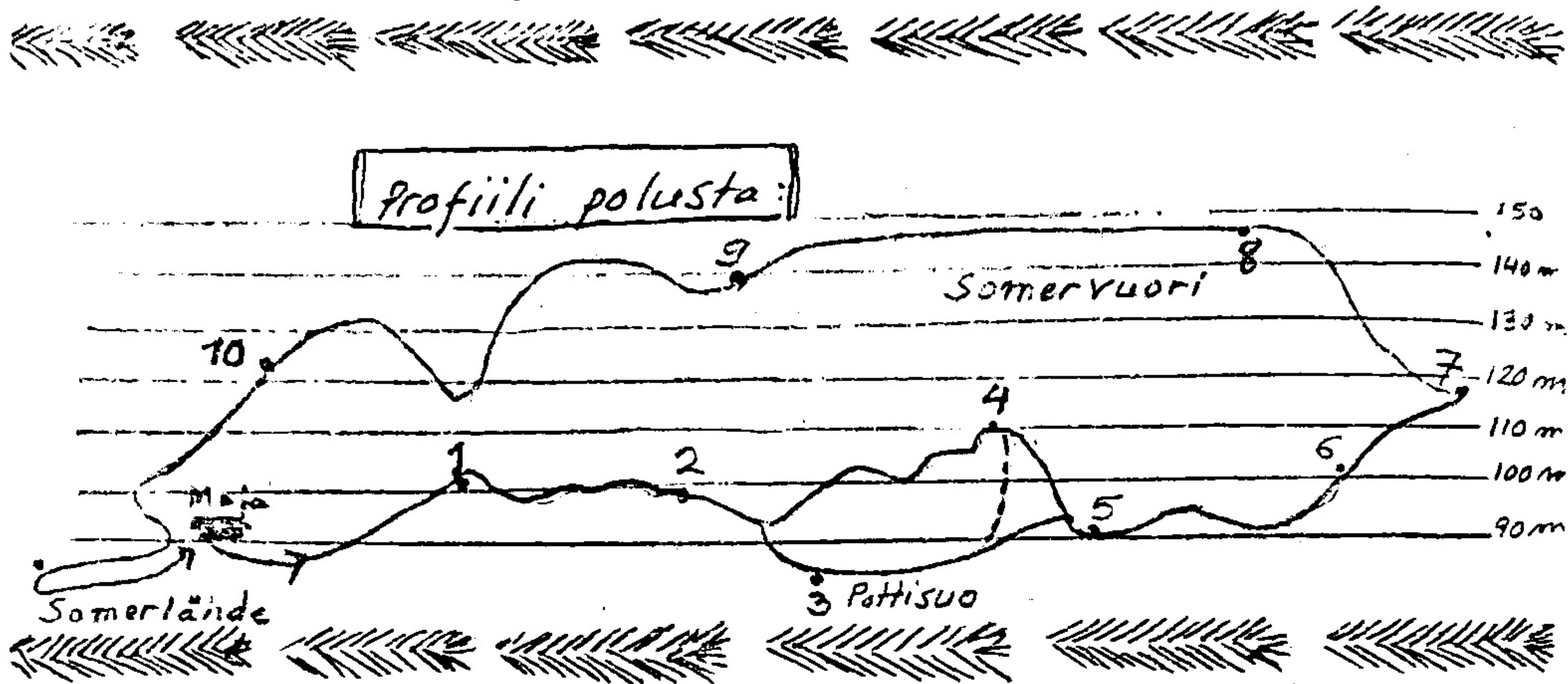
Lähde on syntynyt Ancyclus-järven pinnan aletessa ja aaltojen kalvaessa puhki vettä pitävät savi-kerrokset, tämä lienee tapahtunut n. 7500 vuotta sitten. Vanhan rannan muistona kasvaa silti järviruokoa lähteen eteläpuolisessa pajukossa.

Lähteessä on vedenalaisia kasveja: yleisin on mustanvihreä iso näkinsammal, jolla on lähes haarautumaton varsi ja mittaa 30-50 cm. Kirkkaanvihreitä mattoja muodostaa isovesitähti, joka viihtyy virtaavassa vedessä. Suurehko vaaleanvihreä kasvi on lemmikki, sitä on umpeenkasvaneessa eteläpäässäkin rönsyleinikin ja karhean nurmikan seurana.

Vedenalaisten kasvien lehdiissä on uskomattoman runsaasti pieniä eläimiä, äyriäisiä ym. Melko kookas ja runsaslukuinen on vesisiira (1 cm).

Jo varhaisina aikoina lähde on toiminut matkalaiten juottopaikkana, sillä vanha Hämeenlinnan-Helsingintie kulkee aivan lähellä. Maatilojen kantalta lähde on ollut myös tärkeä, sillä harjunnäköpuolelle on ollut vaikea saada kaivoa (porkkanakaivot jopa 100 m). Lähteestä virtaava Rangin ja joka laskee Puujokeen, antaa vettä länsipuolelle.

Polkumme on lopussa. Toivomme, että virkistäydyit
raikkaassa ja puhtaassa Janakkalan luonnossa.
Tule toistekin ja tuo ystäväsi mukaan. Tuntemalla
kotiseutusi opit sitä rakastamaan.
Kiitokset käynnistäsi!

Polun valmistivat yhteistyössä Janakkalan Latu r.y.
ja Janakkalan Luonto ja Ympäristö r.y.
Mukana myös Janakkalan kunnan koulutoimisto ja
Janakkalan Osuuspankki.
Yhteiset kiitoksemme työhön osallistuneille ja
ennenkaikkea maanomistajille!

